

מראי מקומות- בבא קמא כ"ז

יסלקנה מעליו, הלכך לא בריא הזיקא ופטור". וע' בר"ח דפי' דכיון דהי' לא להסירה ולא הסירה, הוא הרג את עצמו.

(ה) הניח על לב עבדו מהו- ע' ברש"י שפי' שהצד דכגופו דמי הוא משום שהי' לו לסלקה. ומבואר דס"ל דהעבד לא הי' כפות, ולכן הי' יכול לסלקו מעליו, ודלא כפי' התוס', דמפרש דאיירי כשהעבד כפות ורבו עומד אצלו, והשאלה הוא אם יש לחוש שהרב לא יסלקו מפני שישלם לו דמי נזקו או לא. ותמה בחי' ר' שמעון (כ"ה, ב') על שי' רש"י, כיון דהמציאות הוא שודאי יסירו מעליו כדי שלא יהא ניזוק, א"כ מה לי עבד מה לי בן חורין, ומהו שאלת הגמ'. וביאר דס"ל לרש"י דכיון דבטבע של בעל חי להציל את עצמו אם יש בו דעת, והוא מתגבר על עצמו להניח הגחלת על לבו, נמצא שהוא הרג את עצמו. ושאלת הגמ' הוא, דבעצם מה שהעבד מסייע בההיזק לכאן אינו פוטר המזיק מחיובו להאדון, וא"כ י"ל דחייב, או דלמא הו"ל העבד כגופו של האדון, והו"ל כאילו עשה העבד לעצמו, ולכן לא מחייב המזיק, ומסיק הגמ' דהעבד כגופו ופטור, דהו"ל כאילו הרג את עצמו.

המניח

(ו) קמ"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב- כ' תוס', דזה אתי אפי' לשי' רב דס"ל בעלמא דהולכין בממון אחר הרוב, משום דכאן יכול המוחזק לומר להמוציא, אע"פ שהרוב מסייעך, מ"מ קים לי בנפשאי שאני מן המיעוט, משא"כ בציר דב"ב, דאין שייך לומר בביררות קים לי בנפשך שאתה מן המיעוט. וביאר בחי' ר' שמעון (כ"ו) דכוונתו לומר דבצירוף ברי עם המוחזק מודה רב דאין הולכין בממון אחר הרוב. וע"ש שהוסיף לבאר דזהו דוקא היכא דהברי הוא כנגד שמא, אבל היכא שהוא ברי כנגד ברי, אז אפי' בצירוף עם המוחזק לא מהני כנגד הרוב לשי' רב.

(א) בא שור וקבלו בקרניו פלוגתא דר"י בנו של ר"י בן ברוקא ורבנן- כ' הרש"ש והמצפ"א, דנראה דהגמ' קאי עכשיו אליבא דר' יהודה בן בתירא, דס"ל דהאחרון חייב מיתה אפי' בכל דהו אדם, אבל אליבא דת"ק דריב"ב, כשם שאף האחרון פטור בהכוחו עשרה בנ"א זה אחר זה, א"כ אף השור פטור מסקילה בכה"ג. וא"כ, הא רבה גופי' ס"ל לקמן (מ"ב) דכל היכא דאין השור בסקילה, אין הבעלים בכופר, וא"כ ע"כ אזלי' אליבא דריב"ב, דשפיר חייב השור בסקילה, וממילא שייך החיוב כופר, ותלוי במח' דמי ניזק או דמי מזיק.

(ב) נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה והזיק ובייש, חייב על הנזק ופטור בד' דברים- ע' בתוס' בעמוד ב' דכ' דמשמע מכאן דרק אונס כעין אבידה חייב באדם המזיק, דרוח שאינה מצויה לא הוי אונס גמור כ"כ. אולם הרמב"ן בב"מ (פב:) הוכיח מכאן דאפי' אונס גמור חייב, דכ' דרוח שאינה מצויה משמע אפי' כעין של אליהו, דהוא מן האונסין הגדולים בעולם, ומ"מ חייב, משמע דאפי' באונס גמור חייב.

(ג) לומר לך כיון שנתכוין להזיק אע"פ שלא נתכוין לבייש- הק' רעק"א, למה צריך דרשה זו, הרי כיון דאפי' לקמן דממעטי' שוורים מדין בושת, ואם אי' דהי' צריך כוונה לבייש, הא אי"ז שייך אצל שור ולא יהי' צריך למעטו, אלא מוכח דאי"צ אלא כוונה להזיק, והניח בצע"ג.

(ד) הניח לו גחלת על לבו ומת פטור- פרש"י, שהי' לו לסלקה. וכ' הרא"ש (י"ז) דאפי' אם התרוהו וקבל עליו התראה פטור, "דלפי סברת העולם הי"ל לסלק ולא להניח לעצמו למות כדי שיהרג חבירו". וע' בתוס' תלמיד ר"ת דדן אם חייב על נזקי גופו או לא, ומסיק דגם על נזקי גופו פטור, משום "דלא הי' לאסוקי אדעת' שיניח לשרוף את ידו ולא יסלקנה מעליו, וה"ה לנזקי גופו, דלא הי' לאסוקי אדעת' שיניח לשרוף את לבו ולא

(ח) לפי שאין דרכן של בני"א להתבונן בדרכים-הק' התוס' ר' פרץ, הא למ"ד נתקל פושע, שפיר הוי דרכו להתבונן בדרכים. ותי' דזהו דוקא היכא שנתקל בהקרקע עצמו, אבל אם נתקל מחמת מכשול, בזה שפיר אמרי' דדרכו להתבונן בדרכים.

(ט) בממלא רה"ר כולה חביות- ע' בנחלת דוד דין בטעם הפטור דממלא רה"ר כולה חביות. וכ' דלכאו' ע"כ הטעם הוא משום דעביד איניש דינא לנפשי, וא"כ אפי' בשבר יהי' פטור, וכש"כ בנתקל, דלכאו' דוחק הוא לומר דבממלא שוב א"א לי' לעיוני ומיזל, דאדרבה, מצד הסברא נראה דממלא נראה לעינים טפי איך שהדרך ממולא בכדים, וא"כ טפי הי"ל להזהר שלא ישבר אי אמרי' דלא עביד איניש דינא לנפשי, אע"כ הביאור הוא משום דעביד איניש דינא לנפשי. אלא דהק' ע"ז, דהא לקמן בשמעתין הק' למ"ד לא עביד איניש דינא לנפשי ממתני', דמשמע דאם שברה חייב, ופרש"י ותוס' דע"כ קו' הגמ' אליבא דהבנת רב בהמשנה. וא"כ, יש להק', איך מ"ד זה הבין בכלל האוקימתא דרב למאי דס"ל דלא עביד איניש דינא לנפשי, למה פטור אם נתקל בה ושברה. אע"כ צ"ל דהאוקימתא דרב לא צריך להא דעביד איניש דינא לנפשי, וצ"ל באמת דכיון דממלא כולה חביות, א"א כ"כ לעיוני ומיזל, דהיינו דאף דרואה הכדים, אולם א"א לו ליזהר שלא יתקל וישבר.

(י) ושמאל אמר באפילה שנו- ע' בתוס' דהאריך להוכיח דהדין אדם מועד לעולם הוא דוקא היכא דהוי אונס כעין אבידה, אבל באונס כעין גניבה אף אדם פטור. והבאנו דעת הרמב"ן (ב"מ פב:) דס"ל דאף באונס גמור חייב. וע' בקונטרסי שיעורים (י"ד, ט') דביאר מחלקותם, דתוס' ס"ל דמפצע תחת פצע למדין דאדם צריך שמירה יתירה, אבל מ"מ עדיין שייך מושג של אונס, אבל הרמב"ן ס"ל דמפצע תחת פצע למדין דכל הדין דולנערה לא תעשה דבר אין שייך באדם המזיק.

(יא) קנסא קא מגבית בבבל- כ' תוס' דאי"ז קנסא אלא דין קנסא, דמילתא דלית בה חסרון כיס

(ז) דאין הולכין בממון אחר הרוב- תמה תוס', למה אין הולכין אחר הרוב, לימא דק"ו מדיני נפשות דהולכין אחר הרוב, כש"כ דיני ממונות, וכמו דאמרי' ק"ו לענין מה דהולכין בתר רוב דיינים בדיני ממונות. ותי' דלגבי דיינים שאני, דהמיעוט כמאן דליתא דמי, וא"כ אין לומר דאוקי ממונא בחזקת מרי', דהא ב"ד מפקי מיני, אבל גבי שאר ממון אמרי' דכיון דאיכא מיעוט וחזקה, לא אזלי' בתר רובא. ובביאור תירוצו, כ' הקונטסה"ס בשם הגט פשוט (להר"מ חביב) כיון דאמרה תורה אחרי רבים להטות, א"כ כיון דהרוב אומרים שזהו הפסק דין, א"כ שוב אין שייך לומר דקים לי' כהמיעוט, דעכשיו המיעוטים מבטלים דעתם ומוציאין הממון עם הרוב (וזהו כוונת תוס' דב"ד מפקי' הממון מיני', דהיינו כל הב"ד). ואי"ז דומה למוכר שור לחבירו ונמצא נגחן, דשם הרי יש מיעוט שיכול לסמוך עליו, ויכול לומר דאולי אתה מהמיעוט. וע"ש שהאריך להק' ע"ז, ובעצמו ביאר כוונת תוס' באו"א, דהא דס"ל לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב, היינו דאין כח בהרוב להוציא מן המוחזק. וכוונת תוס' לומר דכח ב"ד עדיף, דיש להם כח להפקיע ממון ממוחזק, וכיון דכח ב"ד עדיף, א"כ שוב הו"ל כדבר שאין בו חזקת ממון כלל, ובכה"ג גם שמואל מודה דאזלי' בתר רוב. וע"ע בחי' הגר"ח על הש"ס דהאריך בביאור דברי התוס', ותוכן דבריו הוא דבאמת יש ב' דיני רוב דנלמדים מב"ד, הדין דהיכא שיש ספק הולכין אחר הרוב, דהא בב"ד יש ספק עם מי האמת, והדין הוא דאזלי' בתר רוב. ועוד, יש ללמוד משם דין דרובו ככולו, שהרי לא סגי בהא דרוב ב"ד פוסקין כזה, הרי צריכין כח של כל הב"ד. ולכן ביאר דאין שייך לדמות ספק רגיל לספק של ב"ד, דבשלמא בספק של ב"ד, אין שייך לומר דמוקמינ' בחזקת ממון, דהא בסנהדרין אמרי' רובו ככולו, ואי"ז כח של רוב דמפקיעין הממון, אלא כח של כל הב"ד (ומ"מ יש ראי' משם דאזלי' בתר רוב אף מספק, דהא מכח מה דאזלי' בתר רוב הוא דמכח זה אנו אומרים דהדין לאמיתו עם הרוב, וכיון שהדין עם הרוב, שוב אמרי' דרובו ככולו, וממילא כל הב"ד פוסקין כן).

בחזון איש (אה"ע כ"ז, ח') דכ' דבדיני ממונות אינו יכול ליטול את שלו בלא ב"ד (למ"ד לא עביד איניש דינא לנפשי), וכ' דאולי זה נלמד מהא דואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ולא לפני הדיוטות, וה"ה לפני עצמו, דאי"ז שימת משפט כלל. ולמאן דס"ל דעביד איניש דינא לנפשי, ע' בקונטרסי **שיעורים** (ט"ו, ב') דחקר בגדר הא דנתנה לו התורה רשות לעשות דינא לנפשי, האם זה בגדר שליחותיהו קא עבדי, ובאמת בעינן דיינים, אלא דכאן נחשב שיש דיינים, או דלמא חידש התורה דלעשות דין דילי אי"צ דיינים.

(טו) **אל תיכנס לחצר חברך ליטל את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב- כ' המנחת חינוך** (רכ"ד, ב') דמהא דהרמב"ם והשו"ע אין מביאים דין זה דאסור לגנוב את שלו, משמע דס"ל דרבנן פליגי על בן בג בג (ואף דאין מבואר דפליגי בנקודה זו, אלא אדרבה פליגי אהא דאמר שבור את שיניו, אולי פליגי גם ע"ז). אולם הביא מהסמ"ג דהביא דין זה ומשמע דפסק כוותי, ושנראה מדבריו שהוא נכלל בהלאו דלא תגנובו [וצ"ע אם זה דלא כדברי המהרי"ק הנ"ל, דלכ"ע יכול ליטול את שלו].

לא עבדינן שליחותיהו (אע"ג דלאו קנסא ממש הוא). וע' ברשב"א שהביא מח' בזה, וכ' שיש מפרשים דשיעורין אלו דמי בושת הן, וכמש"כ רש"י, ובושת קנס הוא. עוד הביא מי"מ דדמי בושתו וצערו קאמר, ולא קנס ממש הוא, אלא כעין קנס, שכל נזקי אדם באדם לא שכיחי, ולא עבדינן שליחותיהו במידי דלא שכיחי [ולכאן חולק על תוס' אפי' על הצד דלאו קנס ממש הוא, דתוס' כ' דטעם דלא מגבינן בבבל הוא משום דלית בה חסרון כיס, והרשב"א כ' שהוא משום דלא שכיחי].

(יב) **קנסא קא מגבית בבבל- תמה הרשב"א**, הא קיי"ל דאי תפס לא מפקי' מיני, ואפי' אי לא תפס, אי אמר קבעו לי זמנא בארץ ישראל מזמנים לי, ואי לא אזיל משמתינ' לי, וא"כ צריכין אנו לדעת השיעורין, דאי מפיס לי מנפשי' כדי שיעורה, הא שרינן לי שמת', ואי תפס טפי מפקי' מיני. ותי' דהיינו דקאמר לי אימא לי גופא דעובדא היכי הוה, כלומר אימא לי אי תפס אי לא.

(יג) **ר"י אמר לא עביד איניש דינא לנפשי, ר"נ אמר עביד איניש דינא לנפשי- כ' הרא"ש** (סי' ג') דר"י סבר דבשביל הצלת טורח לחוד אין לו רשות לחבל בו, ור"נ סבר דכיון דדינא קא עביד, ויכול לברר שבדין הי' יכול להוציא ממנו, יש לו רשות להציל את שלו אפי' בהכאה אם אינו יכול להציל בענין אחר. והוסיף דכל זה רק אם אפשר לברר דכדין עבד, אבל בלא"ה, לאו כל כמיני' לומר דשלו הוא וכדין עשיתי (וע"ע בנתיבות [ד', א'] דכ' דכל הדין דמותר לכתחלה לעשות דינא לנפשי' הוא רק היכא שיש לו ספק אם ב"ד יהי' יכולין להציל ממנו, אבל היכא דברור לו דב"ד יהי' יכול להציל ממנו, אז אסור להכותו, אלא דב"ד אין יכולין לחייבו על ההכאה, אא"כ הי' ברור דהי' ב"ד יכולין להציל ממנו אף בלא הכאה, אבל בלא"ה אין ב"ד יכולין לחייבו על ההכאה מספק).

(יד) **לא עביד איניש דינא לנפשי, וכו'- ע' בשו"ת מהרי"ק** (ריש שורש קס"א) דכ' דהיכא דסתם נוטל את שלו, אי"ז נכלל בעביד איניש דינא לנפשי', וזה מותר לכ"ע, והוי כתפיסה דכל הש"ס, ורק היכא דעושה כעין מעשה ב"ד, כהכאה וכדומה, ככה"ג אמרי' דתלוי במח' אם עביד איניש דינא לנפשי' או לא. אולם ע'